

Over goede en slechte herders

Ledevaertkerk Chaam, zondag 30 april 2017

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: Ezechiël 34:1-4 en 7-9 en 11-15

Tweede Schriftlezing: Johannes 10: 1-10 en 14-16

Voor de kinderen / inleiding

Vandaag gaat het over goede en slechte herders. Ik ken een verhaal over herder Johannes, die bijzonder goed is voor zijn schapen. Hij heeft er heel erg veel, en hij kent ze allemaal bij hun naam. Elke dag gaat hij met ze naar de heuvels, waar heerlijk gras is voor de schapen. En hij houdt ze goed in de gaten. Soms is hij er eentje kwijt, zoals pas geleden nog. Dan roept hij: "Daan, waar zit je?" Daan was in de sloot gekropen en kon er niet meer uit. Johannes sprong in de sloot, gaaf Daan een flinke duw en pardoes, daar stond hij weer op de wal. En een andere keer was hij Marie kwijt. Die was nota bene in de boom geklommen. Hoe ze dat voor elkaar gekregen had? Johannes klom achter haar aan en bracht haar veilig weer op de grond. En 's avonds, als ze weer thuiskomen, kijkt hij goed of ze er allemaal zijn: Andries, Jacqueline, Rennie, Un-Zin, Jeen, Elza, Chul-Yok, Anneke,... Pas als ze er allemaal zijn, gaat hij ook naar binnen.

De profeet Ezechiël heeft weet van slechte, egoïstische herders en verlangt naar een herder die de schapen centraal stelt. Over zo'n herder spreekt Jezus als hij in de tempel met omstanders in discussie is. De vraag is: op welke weg leidt een herder zijn schapen, welke toekomst heeft een leider voor ogen en hoe komen we daar....

Overdenking

Gemeente van Christus,

Er gaan veel makke schapen in een evenemententerrein, dat hebben we afgelopen donderdag in Tilburg kunnen zien. Heel veel mensen en een goede en vrolijke sfeer. De koning sprak zelfs over een 'warm bad'. Daar is van te voren heel veel werk voor verricht. Want waar er zoveel vrolijke 'schapen' aanwezig zijn, daar komen ook wolven op af, mensen met kwade bedoelingen. De schapen mogen naar binnen, de wolven moeten buiten blijven. Of te wel: de feestvierders zijn welkom, de terroristen niet. Dranghekken, betonnen blokken en extra agenten zorgen daarvoor. Voor zover ik begrepen heb zijn er alleen wat zakkenrollers gesnapt. Voor de rest hebben de voorbereidingen gezorgd voor veiligheid. Ook al waren de mensen met velen, ze hoefden niet bang te zijn.

Veel makke schapen op een evenemententerrein. Wie niet via de gebruikelijke route het terrein betreedt, hoort er niet te zijn en mag op z'n minst gefouilleerd worden. Het begin van de evangelielezing deed me denken aan donderdag. Aan de grote mensenmenigte om Koningsdag te vieren. Wie mag wel feestvieren in Tilburg en wie moet geweerd worden... Opvallend is dat Johannes niet over een schaapskooi schrijft. De meeste vertalers kiezen wel voor dat woord, misschien omdat het zo logisch zou zijn als het om schapen gaat. Wat hier wel staat is hof, of binnenplaats.¹ Het woord dat gebruikt werd voor de voorhof van de tempel. Een plek waar veel mensen bij elkaar komen. Zoals afgelopen donderdag in Tilburg vanwege Koningsdag. De voorhof van de tempel, de plek waar mensen elkaar ontmoeten. De tempel die al verwoest was toen Johannes zijn verhaal scheef, maar die nog bestond in de tijd waarover hij schreef, de tijd dat Jezus met zijn leerlingen in Jeruzalem was.

---

¹ Egbert Rooze en Paul de Witte: *De Messias en de macht van Rome*, Vught Antwerpen 2016, pag. 175.

Dit verhaal vindt in of in de buurt van de tempel plaats. Jezus heeft pas geleden een blindgeborene genezen. Dat bleek hij op een sabbat, een rustdag, te hebben gedaan. Volgens de strenge regels van de Farizeeën mag dat niet. Daarom twifelen ze of deze genezing van Godswege kan zijn. De man die blind was geweest, twijfelt daar geen moment aan. Alleen God zelf kan een blindgeborene het gezicht geven. Die genezing moet dus uiteindelijk van God zelf komen. Het levert stof tot discussie op. Wat Jezus vertelt over schapen in een hof, dat vertelt hij als reactie op die discussie.

Waar gaat de discussie met de Farizeeën ten diepste over? Ik denk dat het gaat om een toekomstbestendige weg. In de traditie van de Farizeeën bouwt men een muur om de wet. Thora en profeten moeten beschermd worden tegen bederf. Bijvoorbeeld bederf door Romeinsgezinde lieden, of door mensen die soepel met de regels omgaan. Een traditie strak vasthouden, dat klinkt veilig, toekomstgericht; maar als de situatie verandert, en er geen souplesse is dan werkt het verstarrend. Dan houdt het toekomst tegen. De muur om de Tora kan een muur om de mensen worden. Dat is waar Jezus voortdurend tegen in verweer gaat. Voor zover de muur de wet beschermt, is Jezus het met ze eens, maar als de muur om de wet mensen in de weg gaat staan, dan moet er iets anders gebeuren.

Het zal duidelijk zijn: Jezus houdt niet van muren tussen mensen. "Ik ben de deur!" zegt hij naar aanleiding van de gelijkenis. We denken in eerste instantie dat Jezus de goede herder is, en dat is hij ook, dat zegt hij later ook. Maar eerst is hij de deur. De ruimte die toegang biedt. Degene die veilige toegang biedt en niet misleidend is. Zoals zoveel herders of leiders die zeggen de schapen de goede richting te wijzen, maar intussen voor zichzelf bezig zijn. Denk aan partijbestuurders die in alle oprechtheid zakendeals sluiten die in de praktijk opvallend voordelig zijn. Voor zichzelf welteverstaan. Nee, zelfverrijking was nooit de bedoeling, zeggen ze dan... Maar enige vorm van Oost-Indisch blind lijkt het toch wel te zijn... "Wij zijn toch niet blind!" roepen de Farizeeën uit, als ze Jezus horen praten met de blindgeborene. Nee, lijkt Jezus te zeggen, jullie zijn ziende blind. Jullie zien de muur niet die jullie om jezelf hebt opgetrokken. Herders die de weg wijzen, maar zelf de toekomst niet zien, die geen weg kunnen zien naar wat heilzaam is voor vélen. Die anderen de weg naar de toekomst dreigen te versperren. We zien het in verschillende gradaties om ons heen. Dichtbij en veraf. Bijvoorbeeld leiders die journalisten de mond snoeren zodra die iets schrijven wat hen niet helemaal bevalt. Of dictators die er alles aan doen om aan de macht te blijven. Herders die zichzelf weiden, die herkennen we wel. Leiders die het vet eten, zich met de wol kleden, maar intussen de dieren verwaarlozen. Herders die de wolven niet weggagen, maar zelfs verwelkomen. Helaas zijn slechte leiders in elk tijdvak te vinden. Ezechiël kende ze, de evangelist Johannes en wij ook. Zo moet het niet. Maar hoe wel?

Misschien vertelt Jezus dit verhaal niet alleen maar om tegen de opvatting van de Farizeeën in te gaan. Tegenover het starre vasthouden aan oude regels. Misschien is zijn verhaal ook gericht tegen een andere weg. Er was in zijn tijd nog een andere stroming, een alternatief. Niet gericht op angstvallig behouden, maar juist op verandering. Desnoods met geweld. Oproerkraaiers zoals Barabas, die de Romeinen wilden verjagen. Misschien bedoelt Jezus hen wel met de dieven en bandieten. Zijn zij de wolven die de schapen in gevaar brengen.... Die de toekomst met dwang en geweld dichterbij willen brengen. Ook daar kennen we nog altijd de voorbeelden van. In onze tijd zijn het de terroristen van allerlei slag. IS aanhangers, die een geïdealiseerd verleden vereren; nationalisten of racisten die verschillen opkloppen; wat langer geleden anarchisten, IRA, RAF, ETA, noem maar op. Hoe nobel het oorspronkelijke doel ook kan zijn geweest, dwang lost nooit iets op, geweld is nooit een antwoord. In Jezus' tijd liepen er nogal wat pseudo-Messiassen rond, die predikten dat ze de Romeinen het land uit zouden slaan. Of nep-profeten die allerlei makkelijke beloften deden.

Herders die de schapen niet werkelijk kennen, hoogstens de populariteitscijfers. Dat zijn de rovers die vóór Jezus zijn gekomen. En nog steeds komen. Die moeten vooral buiten de hof, buiten het tempelplein blijven.

Jezus noemt zichzelf de deur: de opening naar toekomst, de weg om te komen bij de grazige weiden van Psalm 23. Het groene land, de frisse bron, de rechte wegen. Het vertrouwen dat er troost en geleide is, zelfs in een dal van diepe duisternissen. Door die deur komt de herder die de schapen wél bij name kent. Die van elk schaap weet wat hem of haar beweegt En die zich ten doel stelt de schapen met elkaar te verbinden. Die de schapen helpt om elkaar te kennen en te respecteren. Deze herder is niet op zichzelf gericht, maar op de schapen. Hen wil hij in de ogen zien, hen wil hij kennen, toekomst geven.

De Goede Herder is er niet voor zichzelf, maar voor de schapen. Het is een herder, een leider, die zich verre houdt van geweld. Een leider die zoekt naar een weg die begaanbaar is. Die streeft naar een hof, naar een tempel, die toegankelijk is. Zelfs de schapen die niet van deze hof zijn, wil hij leiden. De schapen die niet vanzelfsprekend in de tempel komen, waarschijnlijk de niet-joodse volgelingen. Ook zij zijn welkom. Als Jezus over de deur vertelt, dan gaat het over toegankelijkheid. Als hij over de herder vertelt, gaat het over leiderschap. Leiderschap ten dienste van zoveel mogelijk verschillende mensen. De herder kent immers alle schapen bij name. Allemaal mogen ze er zijn. Leerlingen, blindgeborenen. En ja, ook Farizeeën die bereid zijn anderen te accepteren. Dat is volgens mij waar het hem in dit verhaal om gaat. Een leiderschap waarbij iedereen mee mag doen, met een leider die zelf het goede voorbeeld is. Een kudde waarbij ieder schaap gerespecteerd kan worden, zwarte schapen, witte en bonte schapen, kleine en grote. Een kudde schapen die, vanuit het liefdevolle respect van de herder, geholpen worden om ook elkaar liefdevol respect te geven, en geduld te hebben als er verschillen blijken te zijn. Want als de herder niet gericht is op het eigen gelijk, dan hoeven de schapen dat ook niet te zijn. Al die schapen zijn bij name gekend en bemind, met al hun eigenaardigheden en talenten. Wie zich zo gekend en bemind weet, hoeft niet altijd gelijk te krijgen. Zo vormen al die verschillende schapen samen een kudde, die meegaan met de herder naar een groene toekomst.

Wij mensen, met al onze eigenaardigheden en talenten, wij zijn de kudde die gekend en bemind wordt. Zelfs al lopen er wolven rond, rovers en bandieten, we mogen vertrouwen op de weg die voor ons ligt. Vanuit dat vertrouwen ontstaat ruimte om feest te vieren. Ruimte om elkaars verschillen te accepteren. Of om elkaar te ondersteunen in verdriet, als dat nodig is. De Goede Herder wijst de weg naar saamhorigheid, want de Goede Herder is ook de deur die toegankelijk maakt.

Amen